

KRAJČÍRKIN DĀR

FIONA VALPYOVÁ

TATRAN

KRAJČÍRKIN
DAR

KRAJČÍRKIN
DAR

FIONA VALPHYOVÁ

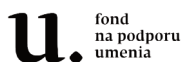
TATRAN

Z anglického originálu Fiona Valpy: The Dressmaker's Gift,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Lake Union Publishing, Seattle 2019,
preložila Daniela Šinková.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2021 ako 5306. publikácia.
Vydanie I.

Prebal a väzbu navrhol Peter Zentko.
Zodpovedná redaktorka Katarína Vilhanová
Jazykové redaktorky Ina Martinová, Ivana Fabryová
Technická redaktorka Eva Zdražilová
Sadzba RS servis, Bratislava
Vytlačil FINIDR, s. r. o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © 2019 by Fiona Valpy
Translation © Daniela Šinková 2021
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2021

ISBN 978-80-222-1211-3

*Venované agentkám Special Operations Executive (SOE),
ktoré počas druhej svetovej vojny pomáhali
vo francúzskom odboji a prišli o život
v koncentračných táboroch Natzweiler-Struthof,
Dachau a Ravensbrück, menovite*

*Yolande Beekmanovej, Denise Blochovej,
Andréi Borrellovej, Madeleine Damermentovej,
Noore Inayatovej Khanovej, Cecily Lefortovej,
Vere Leighovej, Sonii Olchanezkyovej, Eliane Plewmanovej,
Lilian Rolfeovej, Diane Rowdenovej,
Yvonne Rudelattovej a Violette Szaboovej,*

*ako aj ich spolubojovníckam, ktorých mená
sa nezachovali a dodnes sa nevie, aký osud ich stihol.*

2017

Z diaľky sa zdá, akoby boli šaty v polnočnej modrej vystrihnuté z jediného kusa hodvábu. Splývavé a súvislé ladné línie šiat sa len tak klžu po figuríne, na ktorej sú vystavené.

Keď sa však prízriete bližšie, zistíte, že je to len ilúzia. Šaty sú vyskladané zo zvyškov a z odstrižkov pozošívanych tak majstrovsky, že dohromady vytvárajú čosi úplne nové.

Na róbe sa podpísali roky, je taká krehká, že ak má v nadchádzajúcich rokoch vypovedať svoj príbeh, treba ju chrániť, a tak ju zamestnanci múzea umiestnili počas trvania výstavy do sklenej vitríny. Jednu stranu tvorí zväčšovacie sklo, aby mohli návštevníci preskúmať detaily krajčírkinho diela. Každý kúštiček látky bol ručne prišitý neviditeľnými stehmi, drobnými a pravidelnými, aké dnes robí šijací stroj. Ľudia, ktorí si šaty prichádzajú pozrieť, žasnú nad ich prepracovanosťou a nad tým, koľko času a trpezlivosti si muselo vyžiadať ich zhotovenie.

Sklená vitrína vystavuje na obdiv dejiny. Sú súčasťou našej spoločnej minulosti aj mojej vlastnej.

Prichádza riaditeľ múzea skontrolovať, či je všetko pripravené na otvorenie. Súhlasne pokyvkuje hlavou a zamestnanci sa pobejú na drink do baru za rohom, aby to oslávili.

Ja sa však zdržím a tesne predtým, ako vitrínu zatvorím, prebehnem prstami po jemnej výšivke zo strieborných korálikov, ktoré priťahujú zrak k výstrihu. Pripomínajú roztrúsené hviezdy

na polnočnej oblohe – ďalší dômyselný ťah, ako odpútať pozornosť od pozošívajúcich kúskov látky. Predstavujem si, ako sa v nich odrážalo svetlo a ako sa potom oči pozorovateľa upreli smerom nahor, na oblý krk, líniu lícných kostí, oči nositeľky róby. Oči, ktoré vo svojej hĺbke zadržovali rovnaké svetlo.

Zavriem vitrínu s vedomím, že všetko je pripravené. Zajtra sa otvoria dvere galérie a ľudia si prídu obzrieť šaty z plagátov na stenách metra.

Z diaľky sa budú domnievať, že boli vystrihnuté z jediného kusa hodvábu. Pravdu uvidia, až keď sa im prizrú zblíža.

Harriet

Nápor horúceho potuchnutého vzduchu prúdiaceho zo spleti podzemných chodieb mi naráža do nôh a šantí mi vo vlasoch. Vychádzajúc z metra, pasujem sa po schodoch s ťažkým kufrom, až kým sa nevynorím do svetla parížskeho popoludnia. Chodník sa hemží turistami, motajú sa a šuchcú, hľadajú do máp a telefónov, aby zistili, ktorým smerom sa vydať. Pomedzi dav sa rýchlejšim a istejším krokom prepletajú elegantne odetí miestni. Len nedávno sa vrátili od mora, pri ktorom strávili celý august, a teraz chcú svoje mesto späť.

Okolo mňa prúdi rieka premávky – nekončiaca sa šmuha farieb a zvukov – a mne sa na okamih zatočí hlava. Zmes všetkého toho pohybu a nervózneho vzrušenia z toho, že som v meste, ktoré bude týchto dvanásť mesiacov mojím domovom, vo mne vyvoláva závrät. Teraz možno vyzerám ako turistka, ale čoskoro, dúfam, budem na nerozoznanie od domorodých Parížaniek.

Potrebujem sa pozviechať, a tak pritiahnem kufor k zábradliu pozdĺž vchodu do stanice Saint-Germain-des-Prés, otváram v telefóne e-mail a znovu si overujem inštrukcie. Niežeby som to potrebovala – jeho znenie už poznám naspamäť...

*Milá slečna Shawová,
v nadväznosti na náš telefonát s potešením potvrdzujem, že
Vaša žiadosť o ročnú stáž v Agence Guillemet bola schválená.
Gratulujeme!*

Ako som spomínala, hoci Vám ako stážistke vieme ponúknuť len minimálnu mzdu, môžeme Vám zabezpečiť ubytovanie v byte nad agentúrou.

Keď budete mať rezervovanú letenku, dajte nám, prosím, vedieť dátum a čas svojho príchodu. Teším sa, že Vás privítame v našej spoločnosti.

S pozdravom

Florence Guillemet

riaditeľka

Agence Guillemet, relations publiques

12 rue Cardinale, Paris 75000

Ešte stále celkom neverím, že sa mi podarilo presvedčiť Florence, aby ma prijala. Vedie PR agentúru so zameraním na módnny priemysel a medzi jej klientov patria menšie spoločnosti a start-upy, ktoré si nemôžu dovoliť vlastných zamestnancov pre styk s verejnosťou. Obyčajne stážistov neberie, ale môj list a životopis boli také presvedčivé, až mi nakoniec zavolała (teda po tom, čo som ich poslala dvakrát a ona pochopila, že jej nedám pokoj, kým mi neodpovie). Skutočnosť, že som bola ochotná pracovať celý rok za minimálnu mzdu, ako aj to, že hovorím plynule po francúzsky, mi zabezpečili oficiálny pohovor cez Skype. Od konzultantky na univerzite som dostala kvetnaté odporúčanie, ktoré zdôrazňovalo môj záujem o módnny priemysel a skvelú pracovnú morálku, a to ju nakoniec presvedčilo, aby ma vzala.

Bola som pripravená hľadať si nájomný byt na jednom z menej oslnivých predmestí Paríža a vyžiť zo skromného dedičstva, ktoré mi v závete odkázala matka. Ponúknutú izbu nad agentúrou som preto vnímala ako fantastický bonus. Budem bývať v tej istej budove, ktorá ma priviedla práve do Agence Guillemet.

Nezvyknem veriť v osud, ale akoby ma do Paríža priťahovala akási sila. Dovedla ma na bulvár Saint-Germain, dovedla ma sem.

K budove na fotografii.

Tú fotku som našla vo svojej izbe, v škatuli s maminými vecami na najvyššej poličke skrine, celkom vzadu, kam ju zrejme zatisol môj otec. Možno ju tam chcel ukryť, kým nebudem dosť veľká na to, aby som dokázala čeliť jej obsahu, do času, keď roky otupia hrany môjho žiaľu a už mi nebudú spôsobovať toľkú bolesť. Alebo ho tú pozliepanú škatuľu donútili zatlačiť mimo dohľadu a dosahu výčitky. Spravil to, aby so svojou novou manželkou nemusel hľadiť na dojemne úbohú pripomienku roly, čo zohrali v neznesiteľnom zármutku, ktorý moju matku nakoniec dohnal k tomu, že si siahla na život.

Objavila som ju ako tínedžerka v jeden sychravý deň, keď som sa vrátila z internátu na veľkonočné sviatky. Napriek všetkej ich snahe – postarali sa, aby som mala vlastnú izbu, dovolili mi vybrať si farbu stien a nechali ma poukladať si v nej knihy, ozdôbky a plagáty, ktoré som si priniesla – mi dom otca a nevlastnej matky nikdy nepripadal ako domov. Vždy to bol ich dom, nikdy nie môj. Bol miestom, kam som musela prísť bývať, keď prestal existovať môj skutočný domov.

V ten daždivý aprílový deň som sa nudila. Aj moje dve mladšie nevlastné sestry sa nudili, čo znamená, že do seba dobiedzali, potom ich dobiedzanie prerástlo do posmeškov, neskôr do skutočnej hádky, až vyústilo do poriadneho škreku a trieskania dvermi.

Utiahla som sa do izby a do uší si vložila slúchadlá, aby som ten hluk prebila hudbou. S prekríženými nohami som sa usadila na posteli a začala si listovať v najnovšom čísle *Vogue*. Na Vianoce som si totiž od nevlastnej matky zaželala predplatné. Vždy som sa tešila na okamih, keď otvorím nové číslo časopisu a zahĺbim sa do jeho lesklých strán luxusne prevoňaných vzorkami najnovších parfumov a telových mliek. Bola to brána do úchvatného sveta *haute couture*. V ten deň som tam našla obrázok modelky v prvosienkovožltom tričku a článok *Pastelové odtiene raného leta*. Pripomenul

mi, že niekde v skrini medzi letnými vecami, ktoré som na jeseň oprala, starostlivo poskladala a poukladala do komínikov na vrchnú policu namiesto teplejších topov a svetrov, mám jedno veľmi podobné.

Časopis som odložila bokom a dotiahla ku skrini stoličku od stola. Ako som sa načahovala za letnými topmi, končekmi prstov som sa obtrela o vekom zmäknutú kartónovú škatuľu zatisnutú do zadnej časti police.

Až do toho dňa som si ju nevšimla – zrejme preto, že som nebola dosť vysoká, aby som dovidela na nápis na nej –, ale teraz, stojac na špičkách, som si škatuľu pritiahla a uvidela, že cez balíkovú pásku, ktorou bol prelepený vrchnák, je čiernou fixkou napísané mamino meno.

Keď som škatuľu skladala z police, pastelové farby raného leta mi na chvíľu úplne vyfučali z hlavy. Vedľa jej mena – Felicity – bolo otcovým písmom načmárané „Dokumenty, fotky a iné pre Harriet“.

Prebehla som prstami po slovách a oči sa mi pri pohľade na jej a na moje meno naplnili slzami. Široká hnedá páska už po rokoch riadne nelepila, a keď som sa jej dotkla, jemne zapraskala a odlúpila sa od kartónu. Slzy som si utrela do rukáva a otvorila som škatuľu.

Kopa papierov vnútri vyvolávala dojem, akoby ju tam niekto náhlivo – a do istej miery ledabolo – vhodil bez toho, aby ju preberal, nesúrodé zvyšky matkinho života, ktoré pristáli na hrbe „Odložiť pre Harriet“ a namiesto čierneho vreca na odpadky skončili v hnedej škatuli.

Rozložila som ich po podlahe, vytriedila doklady – exspirovaný vodičský preukaz a pas – od kópií mojich starých vysvedčení a ručne vyrobených blahoprianí k narodeninám, ktoré sa za tie roky nzbierali. Pri pohľade na kostřbaté detské kresby nás dvoch ruka v ruke som sa znovu rozplakala. Keď som si však uvedomila, že už v ranom veku som obrázok vylepšila módnymi detailmi, ako sú veľké gombíky na fazóne šiat a ladiace kabelky v pestrých farbách, usmiala som sa cez slzy. Niektoré blahoželania boli písané pracov-

mi škôlkarskými tlačеныmi písmenami, iné zaguľateným školáckym písaným písmom. Boli to vrúčne vyznania lásky, ktoré si mama cenila natoľko, že si ich odkladala. Možno som si to len namýšľala, ale zdalo sa mi, že aj po všetkých tých rokoch sú obrázky prevoňané – veľmi jemne – parfumom, ktorý vždy používala. Sladká kvetinová vôňa privolala živé spomienky na čierny flakón so strieborným vrchnáčikom na toaletnom stolíku, francúzsky parfum značky Arpège.

No ani moje obrázky a blahopriania nestačili. Nepodarilo sa im vytiahnuť ju z pohyblivého piesku osamelosti a smútku, ktorý nad ňou nakoniec zvíťazil, stiahol ju tak hlboko, že jediný únik videla v smrti. V živote, ktorý bol všelijaký, len nie blažený, bolo jej meno – s významom blaženosť – hlbokou iróniou. Skutočne šťastná vyzerala, len keď hrala na klavíri, keď sa strácala v hudbe, ktorú vyludzovali jej ruky ľahko sa kľúzuce po klaviatúre.

Ako som tak karty – dôkaz, že matka ma veľmi milovala, no ani tá láska ju nakoniec nedokázala zachrániť – ukladala na úhladnú kôpku, v hrdle mi navrela hrča žiaľu, tuhú ako kameň.

Keď sa mi konečne podarilo odložiť bokom ostatné dokumenty a osušiť si oči, upriamila som pozornosť na kôpku fotografií naspodku škatule.

Zočila som fotku, pri ktorej sa mi zastavil dych. Bola na nej mama, ako ma drží v náručí, prvé vlásky mi odstávali okolo hlavy ako páperie, a vystavuje sa slnečným lúčom prenikajúcim cez okno po našom boku. Svetlo, vďaka ktorému pôsobila ako renesančná Madona, zalialo zlatým svitom aj moje detské črty. Akoby som bola ožiarená láskou, ktorá jej vychádzala z očí pri pohľade na mňa. Na zápästí, zreteľne viditeľný, mala zlatý náramok s prívieskami, ktorý teraz nosím ja. Dal mi ho otec na šestnáste narodeniny a vysvetlil mi, že patril mojej mame a predtým jej mame. Odvtedy ho nosím každý deň. Na fotografii sa dajú rozoznať niektoré príviesky, ktoré dnes visia okolo zápästia mne – miniatúrna Eiffelova veža, cievka s priadzou a náprstok.

Tú fotku musel spraviť môj otec, uvedomila som si, kedysi dávno, keď sme boli len traja a nepotrebovali sme nikoho iného. Keď sme si boli všetkým.

Odložila som snímku bokom. Nájdem na ňu rám a vezmem si ju so sebou do školy. Postavím si ju na parapet pri posteli, kde sa na ňu budem môcť pozeráť každý deň bez obáv, že touto pripomienkou toho, čo bolo a na čo by oni najradšej zabudli, rozruším otca alebo podráždim nevlastnú matku. Stačí, že majú doma mňa.

V škatuli bolo aj niekoľko školských fotiek: na jednej strnulo sedím v bielej blúzke a tmavomodrom svetříku pred nebovomodrým pozadím u fotografa, na tvári mám svoj typický opatrný úsmev. Odložila si ich všetky, mala fotku z každého ročníka. Na jednej mám jahodovoblondavé vlasy oddelené od tváre tmavomodrou čelenkou, na inej úhladný cop, no môj ostrážitý výraz sa nemení.

Vzala som do rúk poslednú školskú fotografiu zo spodku škatule. Bola vsadená do krémového obalu, a keď som ho otvorila, do lona mi vypadla iná fotka. Bola to čiernobiela snímka, vek sa na nej podpísal, takže bola trochu skrútená a zažltnutá. Podľa všetkého len omylom zapadla na dno kopy a dávno sa na ňu zabudlo.

Niečo na tej snímke – úsmevy troch dievčat alebo elegantne strihané kostýmiky, ktoré mali na sebe – ma zaujalo. Fotka dýchala akýmsi kontinentálnym štýlom. Keď som sa prizrela bližšie, došlo mi, že sa nemýlim. Stáli pred výkladom, nad ktorým bolo namaľované číslo budovy – 12 – a slová *Delavigne Couturier*. Keď som s fotkou prešla k oknu, aby som ju preskúmala v lepšom svetle, podarilo sa mi rozlúštiť aj slová na smaltovanej tabuľke pripevnenej k budove. Nápis bol rozhodne vo francúzštine a stálo na ňom *rue Cardinale – 6e arrondissement*.

Dievča vľavo som spoznala. Malo jemné črty, svetlé vlasy a nežný úsmev, ktoré viac než matne pripomínali moju matku. Bola som si istá, že ide o moju starú mamu Claire. Hmlisto sa mi vybavila jej podobizeň v starých rodinných albumoch (ktovie, kde sú teraz?) a to, ako mi mama vravela, že stará mama sa narodila

vo Francúzsku. Nikdy však o nej veľa nehovorila a mne až teraz došlo, že zakaždým, keď som sa začala vypytovať na francúzsku starkú, zmenila tému.

V každom prípade, keď som fotku otočila, na zadnej strane boli písaným písmom poznačené tri mená – *Claire, Vivienne, Mireille* – a slová *Paris, mai 1941*.

Vedela som, že sa chytám slamky, ale tá stará fotografia – fragment z matkinej rodinnej histórie – sa stala dôležitou súčasťou môjho dedičstva. Z tejto vetvy rodiny mi toho ostalo tak málo, že aj toto chabé spojivko s jedným z mojich predkov pre mňa nadobudlo obrovský význam. Vynímalo sa v ráme vedľa fotky matky s dieťaťom a sprevádzalo ma po zvyšok strednej školy a po nej aj na univerzite. A hoci som sa o módu živo zaujímala už predtým, ako som v škatuli objavila tú fotku aj obrázok troch elegantných mladých žien na rohu ulice pred viac ako štyridsiaticimi rokmi nepochybne prispel k tomu, že ma táto oblasť začala fascinovať. Možno som lásku k móde mala v krvi a fotografia len dala mojim snom kontúry. Keď sa mi na školskom výlete do Paríža podarilo nájsť rue Cardinale 12 a ocitla som sa pred výkladom, na ktorom stálo *Agence Guillet, relations publiques (spécialiste mode)*, pripadalo mi to ako osud. V tom momente bolo rozhodnuté o mojej budúcnosti. Tá tabuľka mi otvorila dvere ku kariére v branži, o ktorej som dovtedy ani netušila, a viedla ma k tomu, aby som sa po ukončení štúdia ekonómie a francúzštiny uchádzala o stáž v oblasti vzťahov s verejnosťou v módnom priemysle.

Váhala som, či kontaktovať agentúru. Na to, aby som len tak sčista-jasna niekoho oslovila, som nebola dosť sebavedomá a ani otec ma v tom nepovzbudzoval. Vlastne sa ma vždy snažil od môjho záujmu o módu odradiť, zdalo sa, že neschvaľuje kariéru, ktorú som si vybrala. Z čiernobielej fotky na stole vedľa notebooku sa

však na mňa povzbudivo usmievali stará mama Claire a jej dve priateľky, akoby chceli povedať: *Konečne! Na čo čakáš? Vyber sa nás hľadať!*

A tak som tu, je septembrové popoludnie a ja som v Paríži. Skôr ako sa s kufrom prešuchcem na druhú stranu rušnej cesty a zazvoním na zvonček pri dverách agentúry, napravím si sako a uhladím vlasy. Sklené tabule, dopoly zakryté roletami s logom Agence Guillet, aby ľuďom vnútri popoludňajšie slnko nesvietilo do očí, odrážajú moju úzkosť a uvedomím si, že mi búši srdce.

Dvere cvaknú a samy sa otvoria, potisnem ich a vojdem do priestoru recepcie osvetleného mäkkým svetlom.

Na sivozelených stenách visia zarámované titulky časopisov – *Vogue*, *Paris Match*, *Elle* – a módne snímky. Už na prvý pohľad vidím, že nesú známky charakteristického štýlu fotografov ako Mario Testino, Patrick Demarchelier a Annie Leibovitzová. Oproti sebe stoja dve minimalistické pohovky s výsostne nepraktickým slonovinovobielym čalúnením a medzi nimi sa vyníma nízky stôl so zbierkou najnovších módnych publikácií v rôznych jazykoch. Na okamih si predstavím, ako sa zveziem na jednu z nich a odkopnem z nôh spuchnutých od cestovania pritesné topánky.

Namiesto toho však vykročím a podám ruku recepčnej, ktorá ma vyšla privítať spoza pultu. Najprv si na nej všimnem masu tmavých kučier lemujúcich jej tvár a voľne padajúcich na plecía, potom jej nenútenú eleganciu. Malé čierne šaty ktoré má na sebe, jej obo-pínajú krivky a balerínky na nohách jej k nízkej postave pridávajú len veľmi málo. Okamžite sa na svojich opätkoch cítim trápne vysoká a nevzhľadná a v kostýme na mieru a priliehavej bielej blúzke, dokrčenej z cesty a tepla, skostnatelo formálna.

Tretia vec, ktorú si našťastie všimnem, je priateľský úsmev, ktorý jej rozžiari tmavé oči, keď ma víta: „Zdravím, ty musíš byť Harriet Shawová. Ja som Simone Thibaultová. Veľmi ma teší. Som rada, že budem mať spoločnosť – budeme bývať spolu v byte na poschodí.“ Keď kývne hlavou smerom k ozdobnej lište na strope nad

našími hlavami, roztancujú sa jej kučery. Okamžite sa mi zapáči a tajne sa mi ulávi, že nie je jednou z nafúkaných, vyziabnutých francúzskych módných maniačok, aké by som v tejto branži čakala.

Simone mi odloží kufor za pultík a potom ma prevedie dverami v zadnej časti recepcie. V okamihu ma obklopí diskkrétne šveholenie telefónov a tlmený šum hlasov v rušnej PR kancelárii. Jedna zo žien – je tam zo päť-šesť zamestnancov a sú to obchodní manažéri a ich asistenti – sa postaví a podá mi ruku, ale ostatní v miestnosti sú maximálne pohrúžení do práce a majú čas akurát krátko kývnuť hlavou, keď prechádzame naokolo. Pred členitými dverami na opačnom konci miestnosti Simone na chvíľu zastane a zaklope. Po chvíli sa ozve: „*Entrez!*“ a vzápätí sa ocitnem pred širokým mahagónovým stolom, za ktorým sedí Florence Guillemetová, riaditeľka agentúry.

Odlepí oči od počítačovej obrazovky a zloží si okuliare s tmavým rámom. Má na sebe najelegantnejší nohavicový kostým, aký som kedy videla, a vyzerá dokonale. Žeby Chanel? Alebo Yves Saint Laurent? Vlasy s blond melírom má zastrihnuté tak, aby účes zvýraznil vystupujúce líčne kosti a zároveň bol lichotivý k línii brady, ktorá nedávno začala vykazovať prvé známky veku. Oči má teplej orieškovohnedej farby a zdá sa, že vidia rovno do môjho vnútra.

„Harriet?“ spýta sa.

Prikývnem, lebo na mňa doľahne závažnosť môjho rozhodnutia, a na chvíľu onemiem. Mám pracovať v tejto profesionálnej, špičkovej PR agentúre? Celý rok? V hlavnom meste módy? Čo tu vlastne robím? A ako dlho im potrvá, kým zistia, aká som nekompetentná – čerstvá absolventka – a neschopná prispieť k ich práci čímkoľvek hodnotným?

Potom sa usmeje. „Pripomínaš mi mňa samu, keď som pred rokmi začínala v tejto branži. To, že si sa sem dostala, je dôkazom tvojej odvahy a odhodlania. Hoci momentálne možno premýšľaš, či to tu zvládneš.“

Znovu prikývnem, pretože stále nedokážem nájsť slová...